

Stanovisko k novele zákona o střetu zájmů

ve verzi odeslané na vládu v červenci 2015 pod č. j. OVA 520/15

Shrnutí:

Návrh novely zákonné úpravy střetu zájmů přináší zlepšení stávajícího stavu.

Minimalistické požadavky Rekonstrukce státu jsou z většiny naplněny: 2 ze 3 požadavků jsou splněny, zavedení vymahatelných sankcí a umožnění nezávislé kontroly je splněno pouze částečně. Návrh zákona ponechává udílení sankcí nadále na úrovni obcí, což se ukázalo jako nefunkční.¹ Došlo nicméně alespoň ke stanovení centrálního orgánu, který by podle předkladatele měl praxi v udílení sankcí sjednocovat.

Doporučujeme proto vládě návrh podpořit a to i adekvátním přidělením finančních prostředků.

Naplnění bodů Rekonstrukce státu (pozn. Nepokrývají celou problematiku.):

- majetková přiznání politiků a případně dalších veřejných funkcionářů budou odevzdávána elektronicky a budou k dispozici na centrálně vedené webové stránce (okruh informací zpřístupněných veřejnosti bude odstupňovaný podle postavení veřejného funkcionáře),
→ *Návrh opatření splňuje.*
- majetková přiznání budou vyplňována s údaji ke dni nástupu do funkce,
→ *Návrh opatření splňuje.*
- zákon zavede vymahatelné sankce za porušení zákona a umožní nezávislou kontrolu majetkových přiznání.
→ *Návrh opatření splňuje pouze částečně. Navržená kontrola není navržena jako jednoznačně proaktivní a především způsob udílení sankcí zůstává kromě výše pokut nezměněn oproti současnému nefunkčnímu stavu. Posílená nicméně bude možnost kontroly ze strany veřejnosti díky zavedení centrálního registru oznámení a zlepšení přístupu k datům veřejných funkcionářů.*

Návrh přináší tyto pozitivní změny:

- **Definici střetu zájmů.** Vymezení je odvozeno od definice Rady Evropy.
- **Odevzdávání oznámení ke dni nástupu do veřejné funkce.** Umožní srovnávat nabytý majetek a další parametry s počátečním stavem. Jde o běžnou praxi v zahraničí.
- **Elektronický centrální registr s otevřením dat za politické veřejné funkcionáře.** Zlepší kontrolu veřejnosti, přehlednost, sjednotí způsob odevzdávání a vyhledávání v datech, může přehledně a jednoduše ukázat, která data chybí (nebyla odevzdána) a umožňuje nahlížet na data za veřejné politické funkcionáře bez nutnosti podávání žádosti o přístup do systému.
- **Stanovení pevné 6měsíční lhůty pro přístup do registru oznámení.** Zaručí jednotnou lhůtu pro přístup do registru, což napraví stávající stav, kdy některá evidenční místa přidělovala přístup i jen na 2 dny přes víkend.
- **Odstupňování a zvýšení sankcí.** Diferencuje sankce dle závažnosti provinění, umožňuje udělit i relativně citelnou pokutu (až 0,5 mil. Kč) a především pro závažnější provinění stanovuje minimální hranici sankcí, takže za některé přestupky dostane provinilec při prokázání provinění určitou pokutu vždy.

Návrh neřeší:

- **Zefektivnění sankčního systému.** Správní delikty budou i nadále projednávat v přenesené působnosti obecní úřady obcí s rozšířenou působností dle trvalého pobytu veřejného

¹ Nefunkčnost prokázala např. analýza Oživení dostupná na WWW: <http://www.bezkorupce.cz/nase-temata/stret-zajmu/sankce-za-poruseni-zakona-o-stretu-zajmu/>.

funkcionáře. Toto nastavení se prokázalo být neúčinným a neefektivním také z důvodu systémové podjatosti, přesto novela v tomto směru nepřináší žádný návrh zlepšení stavu. Sankční pravomoc by měla být i z důvodu vyšší efektivity svěřena stejně jako evidence jednomu orgánu, ideálně totožnému (tedy Ministerstvu spravedlnosti). Návrh zákona ponechává udílení sankcí nadále na úrovni obcí, došlo nicméně ke stanovení centrálního orgánu, který by podle předkladatele měl praxi v udílení sankcí sjednocovat.

Dále doporučujeme:

- **Nastavit přístup veřejnosti k informacím o veřejných funkcionářích ve stejném rozsahu".** Po rozdělení veřejných funkcionářů na „politiky“ a „nepolitiky“ je přístup veřejnosti k oznámením „nepolitiků“ jednak formálnější, jednak došlo k omezení zveřejněných údajů. O „nepoliticích“ se veřejnost z registru oznámení dozví méně informací, než o „politicích“, jak plyne z § 14b novely, což znamená nejen neodůvodněně nerovné podmínky, ale také ústupek pod stav aktuálně platný (nyní tyto údaje musí odevzdávat všichni veřejní funkcionáři a všechna oznámení veřejných funkcionářů jsou veřejnosti dostupná v plném rozsahu, srov. § 13 odst. 2 stávajícího znění zákona o střetu zájmů).
- **Zvýšit výši pokuty za opakované uvedení chybných údajů v oznámení.** Umožnit orgánům projednávajícím přestupky veřejných funkcionářů udělovat vyšší pokuty v případě, že veřejný funkcionář uvede zjevně nepřesné, neúplné nebo nepravdivé údaje v oznámení i přesto, že byl za toto jednání již pokutován. V praxi se potvrdilo, že obce s rozšířenou působností udělují jen velmi nízké sankce. Navíc, zatímco v navrhovaném zákoně je sankce za neúplné nebo nepravdivé údaje ve výši 1000 Kč až 50000 Kč, v zákoně o prokazování původu majetku lze občanovi uložit penále ve výši až 1 milionu Kč a hrozí mu doplacení daně s pokutou až do 100% výše doplatku daně. Zvýšení horní hranice pokuty za opakované porušení zákona by tedy mělo preventivní účinek.
- **Zpracovat oponenturu na zadávací dokumentaci elektronického centrálního registru externími odborníky, resp. postupovat v zadávacím řízení pomocí „soutěžního dialogu“.** Zajistí se tím, že budou zváženy všechny varianty architektury systému a nebude poptáváno zbytečně zastaralé či drahé technické řešení registru oznámení. Stávající podoba i cena uvedená v důvodové zprávě zakládají pochybnosti o vhodnosti a hospodárnosti technologického řešení.

V Praze dne 24. 7. 2015

Magdaléna Klimešová (Frank Bold), Vladan Brož (Rekonstrukce státu), Marek Zelenka (Oživení),
Lenka Petránková (Oživení) – členové pracovní skupiny ke střetu zájmů